

REVISTA LITERARĂ

Libris

APARE SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

LECTURI,
TAIFASURI
STĂRI DE SPIRIT

PENTRU O ANALIZĂ VECTORIALĂ A CÂMPULUI LITERAR

„Critica de direcție [...] înseamnă înțelegerea opoziției inerțiale în raport cu anumite transformări la care este supusă cultura, dar și tentațiile alinierii, după principiul vaselor comunicante, la mode, curente și teorii din alte spații culturale cu care comunică. Înseamnă înțelegerea stării de fapt a unei culturi, care a dat naștere unei literaturi, dar și a limitelor în care apele literare scaldă țărâmul arid al contextului politic, economic, social”.

p.18

RĂZVAN VONCU,

**NU SUNT DELOC OPTIMIST ÎN CEEA CE PRIVEȘTE
VIITORUL LECTURII...**

Puțini dintre cei care scriu despre cărți mai au conștiința responsabilității actului critic, și încă și mai puțini, inteligența de a înțelege că, oricât ar lăuda o carte mediocră, ea tot mediocră va rămâne. Rezolvarea acestei crize? [...] În afara câtorva voci, repede acoperite de imprecății și de vacarmul general, crezi că există, înainte de toate, interesul de a depăși această criză? Mie mi se pare că, dimpotrivă, toată lumea e mulțumită de, vorba lui Caragiale, această „ingenioasă” sistemă. Cititorul, firește, se refugiază în literatura străină.

p.31

HANNA BOTA,

BURTA MAMEI SAU AMINTIRI ÎN ROȘU ȘI NEGRU

*m-am trezit deodată că exist
fără să știu ce era înainte sau ce va fi
după
așa cum visând, îți dai seama că te afli
într-un loc anume
fără să știi cum ai ajuns acolo;*

p.80

MICHAEL LASSEL,

ARTISTUL PLASTIC INVITAT

De fapt, nu mă simt deloc ca un artist adevărat, ci mai degrabă ca un lucrător care caută calea lui de a supraviețui în această lume. Un artist nu este diferit de cineva care coace pâine, sau de un cizmar, de pildă. Confruntarea din fiecare zi cu pânza albă este necesitatea mea naturală de bază, iar procesul creativ este adevărata atracție a muncii mele, un farmec care mă va însoți până la moarte.

CUPRINS

- 03 PENTRU O ANALIZĂ VECTORIALĂ A CÂMPULUI LITERATURII *de Adrian Lesenciuc*
- 05 PIAȚA TEATRULUI NR.1 - INAUGURAREA SEDIULUI FILIALEI BRAȘOV A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA *de Carmen Gheorghe*
- 07 RĂZVAN VONCU
- 08 TÂNĂRUL STOICIU *de Răzvan Voncu*
- 14 POEȚI ROMÂNI DE AZI, *WORK IN PROGRESS* *de Adrian Lesenciuc*
- 18 NU SUNT DELOC OPTIMIST ÎN CEEA CE PRIVEȘTE VIITORUL LECTURII ȘI, ÎN CONSECINȚĂ, NICI AL LITERATURII ROMÂNE. INTERVIU CU CRITICUL RĂZVAN VONCU *de Laurențiu-Ciprian Tudor*
- 25 INTERVAL DESCHIS *de Alexandru Mușina*
- 28 VASILE OLTEAN: CORESI – „CTITORUL LIMBII NOASTRE LITERARE” *de Livia Ciupercă*
- 31 HANNA BOTA
- 33 ADRIAN MUNTEANU
- 35 SILVIA GOTEANSCHII
- 37 GELA ENEA
- 39 MARCEL MIRON
- 41 ADRIAN PĂPĂRUZ
- 42 ȘAMPANIA *de Lora Levițchi*
- 46 ÎNTÂLNIRE CU PAPA *de Eugen Gomboș*
- 53 SEMINȚE DE SEMĂNAT *de Cristian Muntean*
- 60 MIRCEA MIHĂIEȘ: O NOAPTE CU MOLLY BLOOM. ROMANUL ROMANULUI *de Adrian Lesenciuc*
- 63 DAN TIRLEA: STRĂIN ÎNTR-UN LOC CÂNDVA AL MEU *de Mihaela Malea Stroe*
- 65 ALEX MAROIU: SPRE OCCIDENT *de Doreanu Mircea*
- 67 CARMEN TANIA GRIGORE: CERBERUL DIN CLEPSIDRĂ *de Iulian Cătălui*
- 69 ALINA CARAGHIN: PE TREPTE *de Ion Topolog*
- 71 SIMONA TRIFU: FĂ O LUME PENTRU MINE! *de Octavian Mihalcea*
- 73 MĂRTURII ALE IMPLICĂRII BISERICII ORTODOXE ROMÂNE - ÎN EVENIMENTELE LEGATE DE UNIREA PRINCIPATELOR *de Theodor Damian*
- 77 PORTUGALIA
- 79 DOSARUL BRÂNCOVEANU
- 80 MICHAEL LASSEL *de Ani Bradea*
- 82 CĂLĂTORIE ÎN FANTASTIC *de Rodica Bretin*
- 84 DOINA ROMAN: PRAGUL *de Rodica Bretin*

REDACTAȚIA

Director onorific: Doru Munteanu
Redactor-șef: Adrian Lesenciuc
Secretar de redacție: Laurențiu-Ciprian Tudor
Redactori: Mihaela Malea-Stroe
Iulian Cătălui
Cristian Muntean.
Dana Anghelescu

Pentru comenzi și abonamente::
SC LIBRIS EDITORIAL SRL
str. Mureșenilor nr. 14, Brașov, cod 500030
tel: 0268.477.799
e-mail: editura@libris.ro
cont RO77BTRLRONCRT0364057701
Banca Transilvania Brașov

Adresă: str. Mureșenilor nr.14, Brașov 500030,
Tel: 0268/477799, 0268/478595
email: cultural@libris.ro

ISSN 2559 – 0308,
ISSN-L 2559 – 0308

PENTRU O ANALIZĂ VECTORIALĂ A CÂMPULUI LITERATURII

In spațiu vectorial (asupra căruia nu ar fi indicat să stăruim prin a-l defini algebric în raport cu un corp comutativ și cu un set de operații) se caracterizează prin

existența unor mărimi fizice exprimabile cantitativ direct prin intermediul unui număr și a unei unități de măsură, numite *scalari*, respectiv a unor mărimi care au în plus direcție și sens, dar și un punct de origine în care se aplică, numite *vectori*. Privind câmpul literar ca un spațiu vectorial, critica a răspuns cel mai adesea printr-o permanentă încercare de diminuare a tensiunii literare vectoriale și prin analiza simplei producții de texte, reductibile prin cronici la mărimi scalare. În acest fel, etalarea de texte și autori în diferite „poze de grup”, „curente”, „generații literare” ș.a. n-a însemnat decât o aliniere a unui eșantion după o anumită direcție, reducând niște vectori la mărimile lor scalare. Într-o asemenea analiză cu ochelarii scalari împrumutați de la profesorii de literatură din liceu și facultate, există doar producție literară aliniată unei direcții (fără capacitatea propriu-zisă de a o defini sau o stabili vectorial prin origine și unghiurile față de axele sistemului de coordonate) și producție literară nealiniată, neglijată,

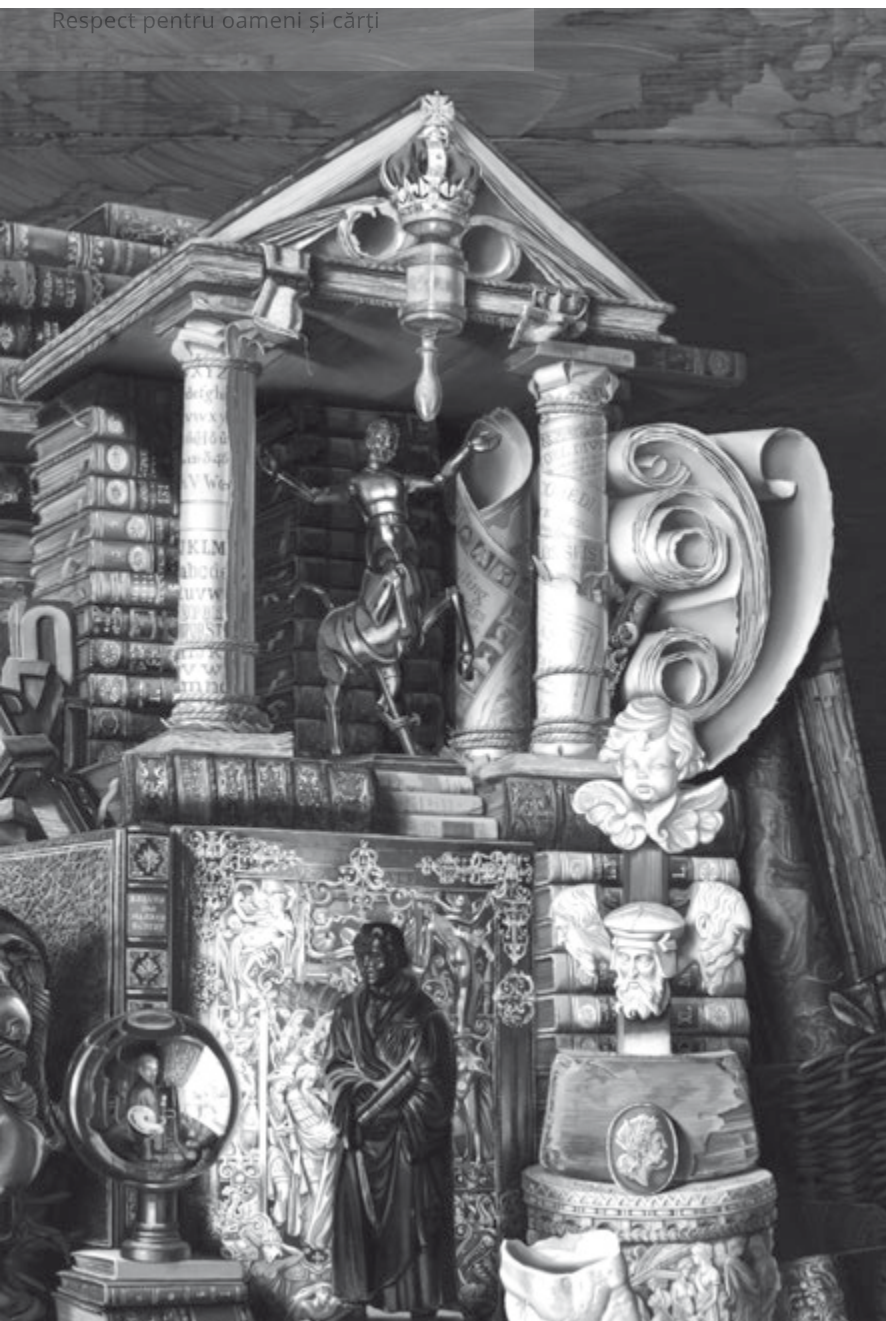
inexistentă în cele din urmă. Iată cum, analizând operele în alinierea intențională (dar, în limitele bunului simț metodologic, nu poți reduce intenția la mărime scalară!), unii critici ai postmodernității literare românești au descoperit o pliere remarcabilă a *Țiganiadei* lui Budai-Deleanu pe epopeile eroicomiche ale sfârșitului de veac XX. Unii numesc asemenea opere „precursoare ale postmodernismului românesc”, fără să conștientizeze că, în afara unei alinieri (în direcție și sens), vectorii postmoderni sunt despărțiți de „poemationul eroicomic” de la începuturile literaturii noastre de aproape întreaga literatură română. Ce e grav e că acești critici care apropie operele cu aceeași orientare nu realizează că operează intuitiv cu o banală translație vectorială.

În general, critica de întâmpinare analizează scalar (și măsoară analogic) opere diferite, iar comparații se limitează la anumite direcții (uneori și la sens), reducând și ei vectorii la mărimile lor scalare pe care le compară. Cu un asemenea aparat cu care să opereze în câmp literar (format prin studii de specialitate), istoria literară se subțiază considerabil, se reduce la factualitatea unor urme în plan (evenimente biografice, cărți publicate), iar școlile de literatură își dispută primatul pe direcții prestabilite (acolo unde, incontestabil, acest primat chiar poate fi invocat).

Adrian Lesenciuc
 REDACTOR-ȘEF

n. 21 august 1975, Câmpulung Moldovenesc. Poet, prozator, critic literar. Doctor în științele comunicării. Profesor universitar. Membru al filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România din 2000. Președinte al filialei din 2013. A publicat volume de versuri, critică și istorie literară, romane. Prezent în dicționare, antologii și volume colective publicate în țară și străinătate.

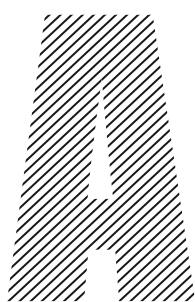

Cine stabilește ierarhiile, canonul, cine asociază mărimile diferite într-un tensor rezultat? În literatura română canonul este tot mai contestat prin tocmai această incapacitate a criticii de a analiza vectorial. Se invocă relativizarea canonului dintr-o incapacitate critică de a compara mărimi vectoriale. Critica de direcție – cea care este percepută cu ochelarii de filolog ca presupunând proiecția unui program pentru stabilirea unei direcții noi – a devenit unul dintre termenii respinși prin neadecvare. Critica de direcție este înțeleasă cel mai adesea în sensul gherist de proiecție a unei direcții, de analiză (scalară) pe o direcție predefinită. Or, tocmai această înțelegere presupune menținerea în limitele operabilității scalare într-un câmp vectorial complex. Critica de direcție presupune implicit o analiză vectorială a unui câmp vectorial. Înseamnă, înainte de toate, acceptarea existenței direcțiilor multiple și asumarea comparării literaturii care, ideologic, se definește pe un sistem complex de coordonate. Înseamnă identificarea direcțiilor dominante în raport cu unități temporale sau spațiale de analiză, contextualizarea acestora și analiza, într-un cadru cultural generalist a evoluțiilor lor. Înseamnă cunoașterea spațiului cultural și înțelegerea curenților de suprafață și de adâncime care brăzdează cultura. Înseamnă înțelegerea opoziției inerțiale în raport cu anumite transformări la care este supusă cultura, dar și tentațiile alinierii, după principiul vaselor comunicante, la mode, curente și teorii din alte spații culturale cu care comunică. Înseamnă înțelegerea stării de fapt a unei culturi, care a dat naștere unei literaturi, dar și a limitelor în care apele literare scaldă țărnul arid al contextului politic, economic, social.

Literatura română, care ar putea fi văzută drept spațiu vectorial, se rezumă adesea, în ochii criticii literare, la simple angajări disjuncte pe direcții diferite, analizabile numai în acord cu alinierea la intenții, proiecții, curente, generații. Pe aceste direcții, măsurarea scalară și ierarhizarea în raport cu aceste mărimi este ceea ce oferă garanția calității criticii.

Cum rămâne atunci cu acest câmp vectorial, multidirecțional, care poartă numele de literatură? Cine poate măsura unghiurile dintre vectori?

PIAȚA TEATRULUI NR. 1 INAUGURAREA SEDIULUI FILIALEI BRAȘOV A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

șteptată cu un interes absolut justificat, inaugurarea sediului Uniunii Scriitorilor – Filala Brașov a dat startul unei normalități cu caracter creativ

pentru cei care au participat vineri, 14 februarie 2020, la eveniment, și nu numai. Cu sprijinul Primăriei Brașov scriitorii au la îndemână un spațiu multicultural în care se regăesc și în care pot funcționa ca entități artistice. Participarea membrilor filialei a avut loc, în principal, sub semnul unui început al întâlnirilor de lucru, al includerii noilor membri în activitatea curentă și al proiectării evenimentelor viitoare.

Inaugurarea acestui acest sediu, situat la parterul Teatrului „Sică Alexandrescu”, într-un spațiu expozițional amplu, a permis președintelui Adrian Lesenciuc să prezinte etapele care au condus la realizarea acestui deziderat administrativ cu conotații profunde. Scriitorul Ion Popescu Topolog, înscris în galeria președinților filialei, a amintit de demersurile proprii pe lângă autorități pentru obținerea unui spațiu adecvat. Din partea administrației locale, viceprimarul Mihai Costel a promis că va fi în continuare alături de această comunitate artistică. În acest spirit s-a

făcut propunerea ca statuia poetului național Mihai Eminescu să fie instalată în Parcul Central, așa încât profesorul de limba română să poată susține orele de clasă în preajma acesteia. Nume de personalități precum scriitorii Daniel Drăgan, Doru Munteanu, au fost amintite în contextul derulării istoricului asociației.

Schițele de proiecte propuse includ afișarea unei galerii a președinților de filială, activarea cenaclului Uniunii într-un sistem de ședințe bilunare, prin rotație, astfel încât fiecare membru să contribuie într-un mod personal la aceste întâlniri cu tinerii aspiranți – toate acestea urmând să confere o mai mare vizibilitate conferită Filialei Brașov de coagularea activităților într-un spațiu adecvat. În plus, constituirea unor filiale în străinătate, continuarea acordării premiilor Uniunii, alcătuirea unui necesar dicționar al scriitorilor brașoveni, identificarea unor trasee literare după modelul Mihail Sebastian și orașul Brașov sunt incluse ca activități de pus în practică.

Biblioteca Uniunii conține deja volume și reviste de interes care sunt accesibile publicului participant la manifestările ce vor avea loc.

S-a amintit de faptul că, odată cu apariția revistei Uniunii, intitulată Revista Literară Libris, s-a acoperit

Carmen Gheorghe

n. 21 noiembrie 1961, Brașov. Prozatoare, membră a filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România. Conferențiar la Facultatea de Drept a Universității Transilvania din Brașov. A debutat în 2012 cu romanul Tatuaj pe glezna stângă (Ed. RAO), pentru care i-a fost decernat premiul de debut al Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor. A mai publicat: Hamburgerul lui James Joyce (eseuri, RAO, 2013), Cassa Dante (roman, RAO, 2014), La inimi (roman, Libris Editorial, 2016), dar și un volum de versuri, 21 de poeme roz (Ed. Pastel, 2015).

un gol în panopia revistelor literare din oraș. Menționarea sa în paginile unor reviste importante, cum este România literară întărește credibilitatea conținutului literar-artistic și a autorilor publicați.

Deși întâlnirea a avut un caracter informal, Adrian Lesenciuc a strigat un catalog al condeierilor de ieri și de azi, s-a făcut deci o trecere în revistă a celor

care recunosc dictatura cotidiană a scrisului.

Preoții Cristian Muntean și Vasile Oltean, prezențe constante în cadrul evenimentelor Uniunii, au îndeplinit ritualul specific momentului.

Un pahar de șampanie a marcat această primă întâlnire – poeți, prozatori, romancieri, autori de science-fiction, monografi, mari iubitori ai literaturii, scriitoare și scriitori pentru minte, inimă și literatură au sărbătorit Anul nou literar în preajma statuii poetului Andrei Mureșanu.

RĂZVAN VONCU

Răzvan Voncu s-a născut la 24 august 1969 în Constanța. Critic și istoric literar, prozator, poet. Cadru didactic universitar la Departamentul de Studii Literare, Facultatea de Litere, Universitatea din București. Absolvent al Liceului de Matematică-fizică „Frații Buzești” din Craiova, specializarea Matematică-fizică (1988) și al Facultății de Litere, Universitatea din București, specializarea Română-Bulgară (1994). Doctor în filologie la Universitatea din București, cu o teză intitulată *Proza confesivă în literatura română veche*, coordonată de prof. univ. dr. Dan Horia Mazilu. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, director de programe externe al USR. Membru al Asociației Scriitorilor din Serbia. A colaborat cu cele mai importante publicații literare românești: *România literară*, *Viața românească*, *Tribuna*, *Apostrof*, *Contemporanul*, *Cultura*, *Caiete critice*, *Literatorul*, *Poesis*. Publică în reviste literare din Serbia. Începând din 2010 a susținut rubrica „Cronica edițiilor” în *România literară*. Actualmente este redactor-șef al săptămânalului *România literară*.

A fost tradus în franceză, engleză, italiană, sârbă și macedoneană.

A fost distins cu Premiul Național „Marin Sorescu” al Academiei Române (2002), Premiul „Titu

Maiorescu” pentru critică și istorie literară al Academiei Române (2003), Premiul Academiei Internaționale „Mihai Eminescu” (2004), Premiul revistei *Contemporanul* pentru critică literară (2010), Premiul „Cartea anului” al Filialei București – Critică, istorie literară și eseu al Uniunii Scriitorilor din România (2014) pentru *O istorie literară a vinului în România*, Premiul Național „Tudor Arghezi”, Târgu Jiu (2017), Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru critică, istorie literară și eseu (2017).

Este cetățean de onoare al municipiului Târgu Cărbunești.

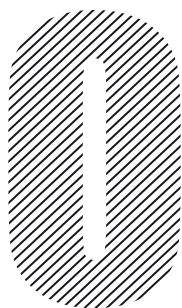
OPERA: critică, istorie literară și eseu: *Secvențe literare contemporane, I* (2001); *Secvențe literare contemporane, II* (2002); *Orizonturi medievale* (2003); *Despre Preda* (2003); *Eseuri critice* (2005); *Textul confesiv în literatura română veche* (2006); *Fragmente de noapte* (2008); *Secvențe literare contemporane. O panoramă a deceniului 1990-2000* (2009); *Un deceniu de literatură română. 1998-2008* (2009); *Zece studii literare* (2010); *Labirintul mărturisirii. Strategii autoreferențiale în literatura română medievală* (2012); *O istorie literară a vinului în România* (2013); *Poeți români de azi, I* (2015; ediția a II-a, revăzută și adăugită, a fost publicată în 2019 la Editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca); *Arhitectura memoriei* (2016); *proză: Jurnalul unui an satanic* (2001); *publicistică: România de zi cu zi* (2004); *Pieton în tranziție* (2007); traduceri: Predrag Bogdanovic, *Biblioteca rătăcitoare* (în colaborare cu Adam Puslojic și Ioan Flora). A alcătuit și îngrijit edițiile: Ilarie Chendi, *Eminescu și vremea sa* (2000) și Dumitru Radu Popescu, *F* (2000).

TÂNĂRUL STOICIU

Răzvan Voncu

n. 24 august 1969, Constanța. Critic și istoric literar, prozator, poet. Cadru didactic universitar la Departamentul de Studii Literare, Facultatea de Litere, Universitatea din București. Doctor în filologie la Universitatea din București. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, director de programe externe al USR. Membru al Asociației Scriitorilor din Serbia. A colaborat cu cele mai importante publicații literare românești: *România literară*, *Viața românească*, *Tribuna*, *Apostrof*, *Contemporanul*, *Cultura*, *Caiete critice*, *Literatorul*, *Poesis*. Publică în reviste literare din Serbia. Începând din 2010 a susținut rubrica „Cronica edițiilor” în *România literară*. Actualmente este redactor-șef al săptămânalului *România literară*.

ediție integrală Liviu Ioan Stoiciu – *Opera poetică* este mai mult decât un gest de reverență față de unul dintre cei mai importanți poeți contemporani.

Înainte de toate, este un gest restititiv și un îndemn la restabilirea unor adevăruri de istorie literară, legate de ecloziunea și afirmarea optzecismului, pe care, după 1989, persoane interesate – de regulă marginale în desfășurarea generației – le-au deformat, astfel încât să încapă și ele în tablou. Ceea ce a dus, inevitabil, la estomparea contururilor conceptuale și programatice ale curentului, la uniformizarea ierarhiilor interne ale generației și, finalmente, la falsificarea, pur și simplu, a unor părți însemnate din istoria literară a ultimului deceniu comunist. Numeroasele sinteze dedicate optzecismului, care au apărut în ultimul timp, atunci când nu sunt de-a dreptul false, sunt pline de erori documentare și de situare în atmosferă. Erori care sunt pe cale să treacă (dacă nu au și trecut

deja) în domeniul public, făcând foarte dificilă tentativa de informare a criticului, cercetătorului sau cititorului obișnuit.

După cum se poate observa din chiar cartea de față – însumând volumele de autor și ciclurile publicate în volume colective, între debut și anul 1989, o primă caracteristică a optzecismului este condiția sa echivocă, dificilă, în interiorul convenției literare oficiale din ultimul deceniu de totalitarism. Deși debutează relativ devreme, în 1979 (cu patru ani înaintea culegerii „canonice” a Cenaclului de Luni, *Aer cu diamante*), Liviu Ioan Stoiciu nu reușește să publice, în zece ani de activitate literară, decât puțin peste 300 de pagini de poezie în volum. În pofida debutului strălucit, salutat de critica literară și încununat, ulterior, cu un premiu care atesta valoarea literaturii sale, poetul s-a chinuit să își publice cărțile, luptându-se cu cenzura omniprezentă și, în ultimii ani, de radicalizare anticomunistă, de-a dreptul cu Securitatea. Iar acest destin literar e departe de a fi singular, în cadrul generației: exceptându-l pe Ioan Flora – încă trăitor în liberala Iugoslavie, la acea dată –, niciunul dintre poeții și prozatorii optzeciști nu a fost răsfățat din punct de

vedere editorial. Debuturi colective în locul celor individuale, cărți amânate, intervenții ale cenzurii: cam așa arăta traseul standard al unei existențe literare optzeciste, în anii de dinaintea prăbușirii comunismului. Jurnalele și corespondența unora dintre reprezentanții de frunte ai curentului (Aurel Dumitrașcu, Alexandru Mușina) semnalaseră acest obositor mod de existență pe care regimul li-l impunea tinerilor scriitori: volumul de față confirmă și el, printr-o probă materială incontestabilă, că poezia optzecistă a fost înâmpinată ostil de către instituțiile literaturii oficiale. Semn că, deși, inițial, optzecismul nu conținea o (o)poziție politică explicită, regimul a perceput de la bun început potențialul subversiv al inocentelor inovații pe care tinerii scriitori le propuneau, la începutul a ce avea să devină ultimul deceniu comunist.

A doua observație: în ciuda afirmațiilor pe care le vehiculează unele studii cu pretenții (ca să nu zic veleități) de sinteză, optzecismul nu a apărut din neant, într-un „incubator” literar operat de Nicolae Manolescu și Ovid S. Crohmălniceanu. Au existat câțiva precursori – Gabriel Chifu, care debutează în 1976, Vasile Dan, în 1977 – și, de asemenea, câțiva au reușit să pătrundă în sistemul editorial înainte de 1983, an în care mai multe debuturi de autor și volume colective (deja-citatul *Aer cu diamante*, *Desant* și *Cinci*) vor consacra definitiv optzecismul. Liviu Ioan Stoiciu este, alături de poetul Eugen Suci și de prozatorul Mircea Nedelciu, primul optzecist din „nucleul dur” al mișcării care publică un volum. *La fanion*, recent reeditat *tale quale*, a fost semnalul declanșator al unui adevărat „asalt” al tinerilor poeți asupra pușinelor edituri din acea perioadă, semn că o nouă generație de creație se ivea pe scena literaturii noastre. După 1983, o serie întreagă de alte debuturi, chiar dacă mai toate întârziate artificial de cenzură, vor fixa în conștiința criticii și a publicului un nou cod literar, distinct de cel al generației șaizeci.

Acest volum de opere de dinainte de 1989 al lui Liviu Ioan Stoiciu mai face dreptate unui aspect ocultat al istoriei generației, ca și al istoriei personale a autorului însuși. Este vorba despre regăsirea dimensiunii personale a unei generații care s-a afirmat, cel puțin în deceniul pe care îl acoperă culegerea de față, mai cu seamă ca grup.

Generația optzeci nu este, cum s-a tot spus, prima care s-a consacrat prin intermediul forței grupului și a coeziunii manifestărilor componentelor ei. În interbelic, generația lui Eliade făcuse, în fond, același lucru. Dar optzeciștii au reabilitat, într-adevăr, câteodată chiar ostentativ, valențele dublei solidarități – teoretice și practice –, ca și amicitia literară, într-o perioadă în care asprimile sistemului aflat în disoluție puneau la grea încercare morala literaturii, iar viața literară se polarizase iremediabil.

În acest halou generațional, individualitățile s-au văzut mai estompat, în pofida faptului (evident azi) că era vorba nu despre un grup amorf, ci despre o remarcabilă reunire de personalități literare dintre cele mai diverse. Critici interesați, cu totul marginali în raport cu generația, au pus în circulație, cu o regretabilă insistență, clișee morfologice (textualism, autenticitate etc.) care nu spun nimic despre personalitatea artistică a poezilor și prozatorilor optzeciști. Or, după cum spune G. Călinescu în *Tehnica criticii și istoriei literare*, tocmai personalitățile artistice superioare sunt cele care dau profilul unui moment literar, nu invers: dacă optzecismul a reușit să schimbe pentru totdeauna felul în care scriem și citim, e pentru că a avut asemenea personalități puternice, capabile să impună publicului și criticii o nouă viziune asupra literaturii.

O asemenea personalitate artistică este Liviu Ioan Stoiciu. Care nu este numai unul dintre primii componenți ai generației care pătrund în arenă, ci și una dintre structurile poetice cele mai puțin debitoare programului de grup. Poetul s-a format în afara „nucleului” istoric al optzecismului – format din Facultatea de Litere a Universității din București, unde predau Nicolae Manolescu și Ovid S. Crohmălniceanu, Cenaclul „Junimea” și Cenaclul de Luni –, către care s-a îndreptat în virtutea unor intuiții și afinități literare mai largi, ca și al unor convingeri de natură morală. Poetica personală a lui Liviu Ioan Stoiciu a influențat poetica de grup a optzecismului, ca și felul în care aceasta era înțeleasă de critică, într-o măsură la fel de mare ca aceea în care s-a lăsat ea însăși modelată de grup.

Căci trebuie spus și asta (după lectura mai multor volume de memorialistică, jurnale și corespondență ale generației): spre deosebire de ce se întâmplă astăzi, în condițiile unei vieți

în ultimul deceniu al ceaușismului, acești tineri poeți s-au format împreună, citindu-se unul pe altul și discutând, cu o reală convingere în puterea mântuitoare a literaturii, văzută ca spațiu al libertății. Corespondența și jurnalul lui Aurel Dumitrașcu, de pildă, în care numele și volumele lui Liviu Ioan Stoiciu sunt referințe frecvente, atestă faptul că optzeciștii se citeau intens unii pe ceilalți, atât în cărți, cât și în reviste, și își comunicau opiniile despre textele lor, într-un soi de școală paralelă de poezie. Paralelă școlii oficiale, se-nțelege, cea pe care radioul, televiziunea și ziarele o revărsau asupra publicului, în încercarea regimului de a transforma literatura într-o infinită odă la adresa cuplului dictatorial.

Cronologic vorbind, cea dintâi prezență a poetului în volum este ciclul *Balans*, care vede lumina tiparului în cunoscuta colecție de apariții colective, intitulată *Caietul debutanților*, scos de Editura Albatros, în anul 1977. Pentru cine nu își mai amintește, aceste apariții erau o modalitate prin care editurile de atunci dădeau impresia că se ocupă de tinerii debutanți sau care nu au prins trenul consacrării, iar cenzura controla îndeaproape accesul la instrumentul, atât de prețios într-o dictatură, al libertății de exprimare. Chiar și aici, în aceste volume colective, se aștepta cu anii o apariție, iar contextul de care era, câteodată, înconjurat un poet de real talent îl putea cu ușurință face să treacă neobservat.

De exemplu, în acest caiet din 1977 figurează, pe lângă Liviu Ioan Stoiciu, încă 13 nume, dintre care unul singur (Gheorghe Pârja) este al unui poet autentic: restul sunt veleitari, impostori sau autori care, între timp, au dispărut din literatură. Și mai îngrijorătoare este nota de pe contra-pagina de gardă, care anunță că autorii prezenți între copertele cărții sunt cei care au fost, de fapt, refuzați la un concurs de debut, la care juriul editurii i-a declarat câștigători pe Felix Sima, George Georgiu și Ileana Zubașcu, recompensați cu volume individuale. Ceea ce spune totul despre criteriile care guvernau, atunci, după Tezele din iulie 1971 și după declanșarea nebuniei protocroniste, debuturile literare.

Ciclul *Balans* are numai 4 poeme. Prea puțin, evident, pentru a ne face o idee despre profilul autorului, dar suficient pentru a distinge semnele îndepărtării sale de poetica neo-modernistă, încă la putere. Poezia lui Stoiciu abandonase deja stilul înalt și tonul solemn, conceptual – readus în actualitate, după deceniul stalinist, de unii dintre șazeciști –, coborând, în schimb, în oniric și (cum se spune azi) ego-grafie: „păsările roșii, iluzii, au băut deja/ tot vinul din cupa ta, spui: zădărnice și abia/ dacă-ți mai pui problema/ devenirii lor, versuri, în subconștient/ după un vis obișnuit// [...] adio, eu sunt canarul în colivie mizeră și o strângere a ta,/ o strângere de mână sunt când fac piruete mortale/ la patinoar, în fapt, la bal/ mascat, unde eu sunt un desen animat, o/ fantezie a stilului, în poezie, cu trup și suflet/ avântată.” Tot acum apare și ideea poeziei ca *text* (nu stare!) *continuu*, pe care volumele propriu-zise ale lui Stoiciu, de mai târziu, o vor ilustra într-un mod atât de special în literatura noastră: „e o capcană a lucidității/ să ți se așeze sufletul ceață în fața propriilor tăi/ ochi și ceară în urechi, să nu mai știi ce să crezi/ când vezi frunza cum cade, obișnuit și când/ îți auzi în subconștient degetele mâinilor/ pocnind la încheieturi... oho,/ e absolut totul, în lume, de la cel mai,/ până la cel mai,/ o poezie/ care trebuie scrisă...”

Nici cea de-a doua apariție în volum a poetului, în *Caietul debutanților* din 1978, nu se produce sub auspicii mai încurajatoare, chiar dacă, de data aceasta, între câștigătorii unui debut individual care lui Stoiciu îi este din nou refuzat se află Eugen Suci, unul dintre cei mai importanți colegi ai săi de generație. Între „vecinătățile” remarcabilului ciclu *Cantonul 248* (ce anunță plenar „explozia” din *La fanion*) se află poeți ca Florin Iaru și Șerban Codrin, dar și nepoeți ca Marcel Bărgănuș, Octavian Bilcescu, Al. Pintescu sau Theodor Purice.

Numai că, de data aceasta, Stoiciu beneficiază de 10 poezii, ceea ce-i permite să livreze un ciclu autentic, adică focalizat în jurul unui topos bine conturat, din mitologia personală. Acum își face loc, în bagajul poetului, și devastatoarea ironie, prin care optzecismul se raportează la o realitate cenușie, dar pe care regimul comunist le cerea poezilor să o „cânte” (adică să o picteze în roz): „în viața de toate zilele, se/ mai petrec și

lucruri care dau de gândit/ vechiturilor: nu mai departe, mirezmele/ se aud în megafoanele pieții vorbind foarte bine/ limba română,/ și își expun parfumele ieftine, fără pic de rușine, pe/ tarabe: poftiți un vis, o răcoare, dar serviți”. Ironia guvernează și raportarea la modele livești, tot din cele aflate în grațiile regimului: „ehe, unde ne sunt cărăbușii/ și zâna căii ferate cu ierbile arse, unde/ ne sunt interioarele păpușii, de turtă dulce și/ clopoțelul dogit, de la ușa oficiului, uneltele de tortură/ și pâclele, unde ne sunt bolile blonde ale țărmlui, unde/ iasomiile copilărelilor și scripeții care scoteau cizmele,/ orbirile și absolut toate resentimentele”. Se observă cu ușurință tehnica de a porni de la o referință parodică (la *Unde ni sunt visătorii?*), spre a aluneca rapid, ca-n suprealism, într-un text de tip palimpsestic, în care suprafața inocentă sugerează adâncul plin de subtexte. E limpede că, în *Cantonul 248*, Liviu Ioan Stoiciu e deja un poet matur, stăpân pe uneltele sale, cu un univers de creație bine conturat.

Probabil că acesta este motivul pentru care aceeași Editură Albatros a grăbit apariția primului său volum de autor. Câștigător al concursului de debut în 1979, volumul *La fanion* va fi tipărit în același an, în același timp cu cel al câștigătorului din anul precedent, Eugen Suci. *La fanion* a fost un volum-etalon al optzecismului poetic, distins cu Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor, aclamat la apariție de critică și salutat de colegii de generație ai autorului (trimit, din nou, la *Carnete maro*, indispensabilul jurnal al lui Aurel Dumitrașcu, editat de Adrian Alui Gheorghe). Cele două cicluri care îl alcătuiesc, *Evoe!* și *Pe linie moartă*, definesc în egală măsură eul „optzecist” și pe cel „atipic” al lui Liviu Ioan Stoiciu. Poet, spuneam, cu o structură artistică diferită de cea a colegilor de generație, cu care împărtășește atât convingeri, cât și refuzuri, dar de care îl desparte viziunea.

Bunăoară, există intruziuni adânci ale autobiograficului în poemele lui Stoiciu, ca și în cele ale celorlalți optzeciști. Numai că, la el, autobiograficul „mitizat” prin textualizare se descompune rapid în viziuni halucinante, nu suprealiste, ci subrealiste: „SALUT, argonauți!... strigam eu, în fântână, dacă eram/ trimis să scot apă, de mama, la prânz (când venea ea, acasă,/

să mănânce, de pe câmp...): era o regulă... atunci o/ dată luam găleata, plină și,/ în picioarele goale fugeam de aici, peste linie, la/ barieră, să sting/ lâna (de aur?... de unde...) pe berbec (unul, al/ picherului, legat de gard, în drum, să pască în șanț:/ pe el călăream eu), aprinsă din senin: nu/ zbura, mă, băiete, pe el, ziua, pe caniculă, în/ vis, sărea în sus/ cantoniereasa și eu și mai și”. *Poezia realului* înseamnă la el mai cu seamă refuzul metaforicului de tip modernist și al conceptualismului imposibil, din poezia deceniului '70-'80, iar citatul cultural – atât de bine și de subtil reprezentat în poezia de început a lui Mircea Cărtărescu – e doar o sugestie, repede depășită. Discursul lui Stoiciu conține livresc, dar nu e livresc.

Aceasta, deoarece, spre deosebire de mulți dintre colegii săi optzeciști, pentru Liviu Ioan Stoiciu poezia ține, am văzut încă din primul grupaj din *Caietul debutanților 1977*, și de trup, nu numai de suflet. Sintagma *trup și suflet* va reveni, de altfel, în 2002, în titlul unui roman: *Romanul-basm (Trup și Suflet)*, probabil pentru că autorul este un creator lucid, care-și reciclează fantasmalele. Poezia sa are corporalitate și ia în posesie, fără complexe, obiectele pe care ochiul le vede sau le imaginează: „din loc în loc, pe terasament, ciorile, pietre/ mai mari, ascuțite, mă tăiau în tălpi: mergeam tot/ desculț, din traversă în traversă, pe linie, după/ ce trecea un mărfar, pă-/ săruică, înaltă cât un copil, tot ciugulind boboțe,/ până ajungeam în cer: aici, numai/ ce un înger, cu o petală, de trandafir, în gură, după/ ce se hlizește, face o piruetă, se/ mai șterge o dată la ochi și zice: în definitiv,/ intrarea e liberă... îmi dădu să mănânc, în/ pahar o caisă și îl servii și eu, atunci, cu/ un șoric, o bucățică, luată în buzunar, de acasă să/ îmi ție de foame și să mai stau o oră, acolo, în plus,/ cu vaca pe zonă...” Stoiciu exploatează formidabil potențialul palimpsestic al limbajului, construind un text care, pe un palier, pare „alb”, neutru, o simplă numire a obiectelor, iar pe celălalt palier sugerează o stare halucina(n)tă, din care se alimentează mitul Macondo-ului personal, vegheat de fanionul ceferist. Un Macondo construit nu „în sus”, în simbolic și în nostalgia sentimentală, ci „în jos”, în subconștient și într-un amestec inseparabil de exaltare și deriziune. O erupție, dar la rece.

De altminteri, cu toate teoriile despre „experimentalism” lansate de regretatul Marin Mincu (critic care, totuși, nu a avut nici un cuvânt de spus în formarea și impunerea optzecismului), nu e, evident, nici un experiment în poezia lui Liviu Ioan Stoiciu. Pentru care scrisul nu e nici răsfăț dionisiac, nici joc mental apolinic, ci act existențial fundamental. Care cuprinde și topește totul. Prea grav pentru a experimenta de dragul experimentului, prea matur pentru a bâjbâi, Stoiciu este un poet, cum am văzut, deplin format în momentul debutului. Și înzestrat cu toate resursele necesare unei evoluții îndelungate.

Ar fi fost firesc ca, după un debut atât de bine primit, poetul să publice imediat un al doilea volum, cu atât mai mult cu cât acum știm că avea în sertar materie pentru mai multe (scriitor profesionist, Liviu Ioan Stoiciu nu lasă să treacă, metaforic vorbind, nici o zi fără un rând scris). N-ar fi fost, însă, în spiritul epocii dacă s-ar fi întâmplat așa. Cel de-al doilea volum, *Inima de raze*, nu a venit decât după trei ani, în 1982. Această amânare avea să se repete și în cazul celorlalte două pe care le are în vedere ediția *Opera poetică. 1979-1989: Când memoria va reveni* a apărut peste încă trei ani, în 1985, în timp ce *O lume paralelă* a așteptat unul în plus (ieșind de-abia în 1989 și fiind de-a dreptul ocolit de receptare, din cauza disidenței poetului, care se afla în domiciliu forțat la Focșani).

Venind după un debut atât de apăsător, cum fusese *La fanion*, *Inima de raze* a fost, poate, culegerea cu cea mai grea miză din întreaga carieră a lui Liviu Ioan Stoiciu. Ea a confirmat, însă, debutul (certificând că avem de-a face cu un poet adevărat, de cursă lungă, nu cu un talent întâmplător) și a trasat, totodată, calea evoluției ulterioare a autorului său: ca și Arghezi, Stoiciu scrie un text continuu, dar nici un volum nu seamănă până la capăt cu precedentul. „Craterul Platon”, cu alte cuvinte, nu erupe niciodată la fel, deși toate erupțiile au scenarii similare.

Elementul distinctiv, în *Inima de raze*, este o răceală programatică a discursului, o îndepărtare de referent și de propria mitologie, prin care frontiera dintre autobiografic și imaginar se șterge. Subrealitatea de care vorbeam nu mai este îmbrăcată în sarcasm, iar ironia e rară. Poetul pare că stă suspendat pe un limb, între straturile conștiinței, în care singura concretețe este textul însuși. Imaginea *inimii de raze* e cât se poate de sugestivă pentru discursul de tip palimpsest, care, acum, ascunde într-o măsură mult mai mare referentul, asemeni hiperboreenei stele, din care nu vedem decât lumina: „pe// urmă, deasupra capului, apa: după o perdea de porfiră,/ susurând și susurând: în/ ea, femeia, cunoscută de bărbatul/ ei, *universală*, în/ fața profetului a născut o mașină de catastrofe... cinică: «dacia 1300”... casă de/ nebuni... ha, și în replică, tu –/ pe linia orizontului cum/ treci/ livrescă, «stea pitică/ albă/ în rotație”, cu ulciorul cu/ miere... și cine se ține după/ tine, destinul”.

În interviuri și în jurnalul său, autorul a insistat asupra relației de dependență pe care o are cu scrisul. Opinia mea este că, deși această legătură strânsă între viață și scris este vizibilă în bio-bibliografia lui Liviu Ioan Stoiciu (scriitor cu operă considerabilă, în toate genurile), este și puțină cochetărie la mijloc. Pentru că dependența exclude luciditatea. Or, aceasta din urmă este una dintre calitățile esențiale ale scrisului său. Chiar dacă scrie, uneori, cu fervoare – o fervoare care se simte în discurs, vreau să zic –, Stoiciu nu este un autor umoral și imprevizibil. Traseul celor patru volume de autor, de dinainte de 1989, este elocvent. După hiperboreeanul volum *Inima de raze*, poetul revine la explorarea (ironică, firește) a fantasmelor propriului sine, în *Când memoria va reveni*. Un alt volum care a confirmat că *La fanion* nu a fost o întâmplare, ci „buzduganul” care a anunțat intrarea unei opere în scena literaturii din ultimul deceniu de comunism. Aici, în *Când memoria...*, se vede cel mai bine că aparenta similitudine a discursului lui Stoiciu cu cel sorescian din *La Liliaci* e doar o impresie de critic superficial. Vocea din ciclul sorescian este mereu în *off*, înscenând doar polifonia vocilor satului. Cea din discursul lui Liviu Ioan Stoiciu este una atotprezentă, este un orgolios *eu*, implicat profund în „fabula” textului și care rostește poemul cu o siguranță... ambiguă, de

Pythie postmodernă, al cărei enunț are mereu mai multe tășuri și, deși limpede, nu poate fi niciodată înțeles până la capăt. În timp ce discursul din *La Liliaci* calcă sigur, surâzând pe dinăuntru, pe căile memoriei afective a lui Marin Sorescu, singura certitudine a vocii care rostește poemul în *Când memoria va reveni* este, cum spune însuși autorul, *umbra poemului*: „Dulcele haos... Măine/ dimineață. Ce/ întâlnire: voi, obiecte dragi ale mele, pe unde ați/ rătăcit? O/ să le întreb. Pe rând. Ce dor îmi/ era de voi: pat de sub mine, și de tine, garoafă,/ veioză/ uitată aprinsă. Și de tine, libelulă: bate/ din palme să o/ sperie. Oare nu a/ venit/ vremea? Șovăielnic. Primprejur: aceea care plutește în/ haine de vânătoare./ Tu/ ești? Săgeata ei... Până// aici: când simt eu că nu mă comand singur. Cu/ o mișcare nehotărâtă: ba în sensul limbilor de ceasornic, ba/ în sens invers... Pe un/ fir:/ eliberator. În tunel. Culoarele lui/ sinuoase: sinucigașe. Cu/ mâinile tremurând/ te caut, o, taină. Zice: în/ centrul/ tainei omul găsește ce vrea să găsească.../ Bâjbâind. Destinul/ îl conduce pe cel ce ascultă: numai cu tine/ în gând. Sub un/ pom. Pom care îndeplinește toate/ dorințele. Cu aură. Singur, pe malul/ abrupt al/ torentului...” După excursul ușor evaziv din volumul precedent, versul lui Stoiciu regăsește, se poate observa, corporalitatea și gustul prea-plinului.

Oricât aș încerca să fac abstracție de împrejurările revoluționare ale anului în care apare ultimul volum al poetului de dinaintea prăbușirii regimului comunist, nu pot exclude cu totul subtextul de actualitate din *O lume paralelă*. De acord, titlurile mai mult ascund decât dezvăluie, să nu uităm, însă, că avem de-a face cu unul dintre primii poeți ai textului-palimpsest, care, chiar și atunci când nu ascunde nici o aluzie politică la realitatea apăsătoare a ultimilor ani de ceaușism, sugerează o opoziție și o delimitare de textul oficial. Poezia lui Stoiciu exaltă valorile individuale, punând în centrul discursului (al lumii?) instanța supremă a poetului, care, prin text, pune ordinea sa – o ordine a libertății – într-un univers care, la suprafață, are o altă ordine, artificială și totalitară. Valorile alternative, atmosfera *underground*, subversiunea latentă sunt prezente peste tot în *O lume paralelă*. Volum care, în plus, are și o notă „neagră”, mai apăsătoare decât a oricăruia dintre volumele anterioare ale poetului. Un întreg ciclu se numește *Miracole*,

dar poemele din cuprinsul lui nu conțin decât o poezie a faptului banal, a neputinței miracolului, a zborului frânt al clipei... Titluri ca *leșirea din timp* sau *Omul fără chip* trimit și ele, vag, dar insistent, la o decodare contextuală, care, uneori, nici nu este foarte adânc ascunsă, ca în poemul *Dincoace de zidul natural*: „Schimbători, în bătaia/ curenților de aer. Pe/ peronul gării, pe unde nu circulă decât un tren/ mixt dimineața și/ un tren mixt seara: unde un țigan joacă/ ursul. Cu/ plozi nerăbdători în jur, alungând/ plictiseala: privind în susul și în josul/ liniei de fier gradate, scală/ de termometru, pline de buruieni/ pătate de păcură. Cu cât privim/ mai departe, cu atât privim mai adânc în/ necunoscut, la ora/ 18 când impiegatul de mișcare ia tabla de legi din mâna/ diavolului, stăpân aici/ și citește ce mai e nou fiecăruia cu glas/ tare la megafon. În singurătatea ultimilor/ ani.// O realitate a/ celor mândri. Piatră peste/ piatră, inimi plânse, sora mea de la/ Panciu, copleșitoare, ne sărută pe/ amândoi obrazii/ la despărțire, impregnată de miros de pivniță, cu pielea verde,/ adio: povara/ sa rezultă din greșeala vreunui/ strămoș...” E remarcabilă naturalețea cu care acest poet vizionar poate să atingă (și) concretețea, fără a-și adultera discursul și ținuta. Ca și maturitatea cu care, în plină bătaie personală împotriva regimului comunist, în chiar anul în care s-a scris prăbușirea acestuia, Liviu Ioan Stoiciu își ferește poezia de tentația coborârii în piața publică, acolo unde numai omul are dreptul să coboare.

De-aici încolo, cariera scriitorului va urma fără poticniri, volum după volum. Cu câteva momente de vârf (*Singurătatea colectivă*, 1996, *La plecare*, 2003, *Craterul Platon*, 2008, *Pe prag*, 2010), dar mai ales cu o poezie care niciodată nu a coborât sub nivelul, oricum foarte înalt, din anii debutului. Personalitate atipică în tipologia poeziei românești, Liviu Ioan Stoiciu a edificat o operă substanțială, care a crescut, în cercuri concentrice, în jurul „matricei” configurate de volumele de tinerețe, cuprinse între copertele prezentei ediții, și a impus un stil care, deși deloc facil, e lesne recognoscibil.

E reconfortant că, într-o lume a simulacrelor și a perdelelor de fum, avem asemenea scriitori, pe care, vorba lui Marin Preda, îi poți crede pe cuvânt.